

KISKUNSÁG, OSRČJE MADŽARSKE PUSZTE

// Mitja Denac in Tanja Šumrada

Skoraj puščavska pokrajina
Fülöpháze je gotovo ena bolj
impresivnih panoram v Kiskunságu.
foto: **Damijan Denac**

Kadar govorimo o peščenih sipinah, si najverjetneje predstavljamo oddaljeno Saharo in velblode z zakritimi jezdec. Kdo bi si mislil, da so le pičlih pet ur vožnje od nas oddaljene zadnje prave sipine na Madžarskem, ki v bližini gostijo še največjo populacijo velike droplje (Otis tarda) naših vzhodnih sosedov. Razlogi za obisk parka Kiskunság se s tem šele začenjajo.

Omenjene sipine v Fülöpházi so le uvod v neverjetno pester nabor naravnih čudes, ki sestavljajo Narodni park Kiskunság. V njem bomo našli preplete stepe, vlažnih travnikov in slanih jezer, pa tudi velika jezera s trstiči, poplavni gozd in mrtvice reke Tise. Zaradi tolikšne raznolikosti bo obisk zanimiv kadarkoli, posebej pa priporočava prvomajske počitnice, ko se prekrivata gnezditvev in selitev, in pozno jesen s tisočglavimi jatami žerjavov (*Grus grus*) in gosi.

PROSTRANE STEPE APAJPUSZTE TER SLANI JEZERI KELEMEN- SZÉK IN BÖDDI-SZÉK

Za začetek se moramo na hitro spoznati s strukturo parka: Kiskunság ni sklenjeno ozemlje, temveč

V Narodnem parku Kiskunság najdemo največjo populacijo velike droplje na Madžarskem, ki šteje približno 730 osebkov.

ZNAČILNOSTI PARKA:

Površina: 506 km²

Leto ustanovitve: 1975

Center za obiskovalce:
Kecskemét, Liszt Ferenc u. 19

Število vrst ptic: 380

konglomerat številnih zavarovanih območij, ki jih ločuje po nekaj kilometrov (bolj ali manj) intenzivne kmetijske krajine. Je drugi najstarejši narodni park na Madžarskem, ustanovljen je bil že v socialističnih časih, leta 1975.

Če smo pred potjo sanjarili o veliki droplji, največji prebivalki neskončnih madžarskih ravnin, moramo nujno obiskati Apajpuszto, ogromno slano stepe na severu parka. Mi smo se tam potikali konec aprila in droplje našli zelo hitro, saj je eden izmed samcev na vsem lepem »eksploziral« v značilno svatovsko kepo perja. Veliko se je dogajalo tudi v zraku: nenehno so nas preletavali močvirski lunji (*Circus pygargus*), rdečenoge postovke (*Falco vespertinus*) in celo sokol plenilec (*Falco cherrug*), tri privlačne vrste ujed, ki gnezdiijo v parku.

**ČRNOREPI
KLJUNAČ**

(*Limosa limosa*)

foto: Mitja Denac

ŽLIČARKE
(*Platalea leucorodia*)
foto: Mitja Denac

Rdeča nit parka je tudi kulturna dediščina pašništva, s katero se lahko spoznamo na terenu in v več centrih za obiskovalce.

foto: Damijan Denac

OSJELIKO MAČJE UHO
(*Ophrys sphegodes*)

foto: Mitja Denac

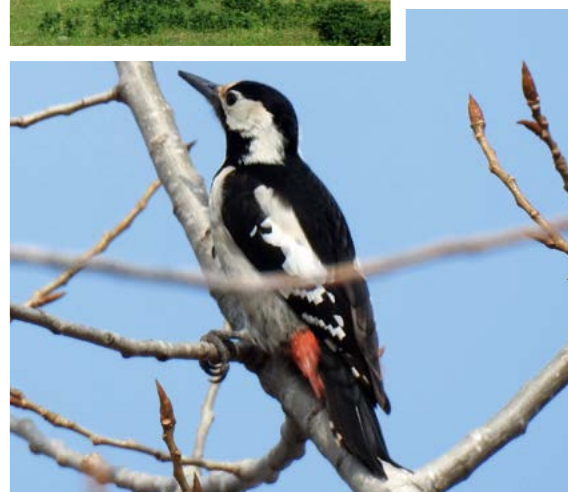
ČESNOVKA
(*Pelobates fuscus*)

foto: Damijan Denac

RDEČENOČA POSTOVKA
(*Falco vespertinus*)

foto: Mitja Denac

SIRIJSKI DETEL (*Dendrocopos syriacus*)

foto: Domen Stanič

ZANIMIVE VRSTE PTIC:

velika droplja

(*Otis tarda*)

sokol plenilec

(*Falco cherrug*)

kraljevi orel

(*Aquila heliaca*)

prlivka

(*Burhinus oedicnemus*)

rjava komatna tekica

(*Glareola pratincola*)

sirijski detel

(*Dendrocopos syriacus*)

zlatovranka

(*Coracias garrulus*)

snežni strnad

(*Plectrophenax nivalis*)

koconoga kanja

(*Buteo lagopus*)

Na mestih z bolj vlažnimi travniki so svatovali črnorepi kljunači (*Limosa limosa*), sem in tja pa se je pasla tudi kakšna jata togotnikov (*Calidris pugnax*). Opomnik, da nekatere do gnezdišč čaka še dolga pot. V hladnem delu leta postane prostrana Apajpuszta prebivališče razkropljenih jatic snežnih strnadov (*Plectrophenax nivalis*), nad njimi pa sem in tja pozorno lebdi koconoga kanja (*Buteo lagopus*).

Nekaj kilometrov južneje se v stepi razprostira kompleks slanih jezer, ki so pomembna gnezdišča in postojanka za ptice na selitvi. Na jezerih gnezdiijo beločeli deževniki (*Charadrius alexandrinus*), sabljarke (*Recurvirostra avosetta*) in polojniki (*Himantopus himantopus*); ti so med našim obiskom svatovali kot za stavo, med nogami pa so se jim smukale množice prodnikov, namenjenih v daljno tundro. Gnezdeče populacije vodnih ptic na jezerih so močno odvisne od padavin: v mokrih letih lahko tam gnezdiijo tudi močvirske čigre, ki smo jih mi

ujeli le na selitvi. Pogled v nebo je za konec razkril mladega kraljevega orla (*Aquila heliaca*), ki se je ležerno dvigal s toplim zrakom.

PEŠČENE SIPINE V FÜLÖPHÁZI IN JEZERO KOLON

Peščena prostranstva poleg botaničnih in entomoloških posebnosti skrivajo tudi nekaj zanimivih ptičjih prebivalcev. Med hojo po sipinah se je iz vseh strani slišalo petje hribskih škrajncev (*Lullula arborea*) in rjavih cip (*Anthus campestris*), z drevesa pa je okolico budno spremljala zlatovranka (*Coracias garrulus*). Na selitvi se je tamkaj ustavil celo utrujen črnočeli srakoper (*Lanius minor*), ki je gotovo hitro našel kaj za pod zob. Zvočno kuliso so dopolnjevale še jate čebelarjev (*Merops apiaster*), ob mraku pa je tišino nekajkrat presekla glasen klic prlivke (*Burhinus oedicnemus*).

Nobeno naše mokrišče nas ne more pripraviti na prostrana trstišča, ki jih srečamo v tem parku.

foto: **Damijan Denac**

VELIKA DROPLJA
(*Otis tarda*)

foto: **Mitja Denac**

Jezero Kolon s svojim videzom ne upraviči imena – gre namreč za ogromno trstišče, edine odprte vodne površine pa so umetnega nastanka. Vendar več kot 3000 ha trstišča kar poka po šivih od življenja! Še preden smo se vzpeli na opazovalnico, nam je v ušesih zabučalo petje rakarjev (*Acrocephalus arundinaceus*), trstnih cvrčalcev (*Locustella luscinioides*) in bobnarice (*Botaurus stellaris*). Tamariskovke (*Acrocephalus melanopogon*), ki je pogosta na jezeru, sredi te zmešnjave žal nismo slišali. Potrpežljivost je ključ do uspeha, če nas zanimajo tišji prebivalci jezera. Nad trstičjem so sem in tja vzniknile jatice kostanjevk (*Aythya nyroca*), naposled pa smo dočakali tudi tamkajšnje najbolj ekstravagantno gnezdilko – žličarko (*Platalea leucorodia*). Ornitološke sadove je obrodil celo popoldanski ogled mesta, saj nas je arboretum v Kecskemétu presenetil s parom sirijskih detlov (*Dendrocopus syriacus*).

IZZIVI UPRAVLJANJA

V zadnjih desetletjih lahko povsod po Evropi najdemo sledove konfliktov med varstvom narave in razvojem kmetijstva, najbolj opazni pa so verjetno prav na zavarovanih območjih. Narodni park Kiskunság je s tega vidika svojevrstna izjema, saj se lahko za ohranitev takšnih razmeroma velikih in sklenjenih prostranstev v veliki meri zahvalimo dejstvu, da je imela uprava parka že od samega začetka neposreden nadzor nad upravljanjem velikega deleža teh zemljišč. Večinoma je šlo za podražljeno zemljo in različna zemljišča, za katera so takratne kmetijske zadruga in državna podjetja presodila, da so z vidika kmetijstva neproduktivna. Ta odločitev je vzdržala različne pritiske naslednjih desetletij in ta območja v veliki meri ohranila pred intenzifikacijo vse do danes.

DRUGE ZANIMIVOSTI:

mali gad

(*Vipera ursinii rakosinensis*)

slepo kuže

(*Nannospalax leucodon*)

velika senčica

(*Umbra krameri*)

kukavičevke (divje orhideje)